

Huvudman

VÄSTERBERGSLAGENS
UTBILDNINGSFÖRBUND, VBU
info@vbu.ludvika.se

Beslut

Datum 2026-07-14
Dnr SI 2026:5644
Sida 1 (7)

Ärendet

Riktad tillsyn av dimensionering och planering av utbildning i gymnasieskolan anordnad av Västbergslagens utbildningsförbund.

Beslut

Skolinspektionen avslutar ärendet.

Om ärendet

Skolinspektionen genomför under våren 2026 riktade tillsyner för att kontrollera om verksamheten vid de huvudmän som ingår i tillsynerna uppfyller författningarnas krav att ta hänsyn till ungdomars efterfrågan och arbetsmarknadens behov vid sitt beslut om vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på utbildningarna i gymnasieskolan, såvitt gäller de nationella programmen samt introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion för en grupp av elever. Tillsynen omfattar inte nationella program som är riksrekryterande för vilka Skolverket bestämmer antal platser.

Tillsynen omfattar endast de utbildningar som Västbergslagens utbildningsförbund (VBU) själv anordnar. I samband med tillsynen har det genomförts en intervju med en representant för Västbergslagens utbildningsförbund.

Motivering av beslutet

Planering och dimensionering av utbildning i gymnasieskolan

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannen har kommit in med skriftlig information av vilken framgår i huvudsak följande. Västbergslagens utbildningsförbund ingår i ett samverkansområde som kallas Gysam där 11 kommuner samplanerar utbudet av gymnasieprogram. Gysam omfattar ett stort geografiskt område, vilket påverkar förutsättningarna att tillhandahålla ett allsidigt utbildningsutbud inom rimligt pendlingsavstånd. Det primära samverkansområdet har därför delats in i tre planeringsområden, utformade utifrån elevernas pendlingsmönster och målsättningen är att säkerställa tillgång till ett allsidigt utbildningsutbud. Västbergslagens

utbildningsförbund ingår i planeringsområde södra tillsammans med kommunerna Borlänge, Falun, Hedemora och Säter.

I intervju med representant för huvudmannen framgår att Skolverkets regionala planeringsunderlag för Dalarnas län utgör ett centralt underlag i dimensioneringsarbetet. Därutöver beaktas regionala trender och prognoser för länet. Huvudmannen väger även in lokala perspektiv genom dialog med branscher och programråd samt kunskap om den lokala arbetsmarknadens behov. För att undersöka elevers intresse och önskemål används framför allt söksiffrorna i det preliminära sökandet när det gäller programutbud. I intervju med representant för VBU framgår att skolchefen bedömer att utbildningsutbudet inom samverkansområdet i huvudsak motsvarar både elevernas efterfrågan och arbetsmarknadens behov.

Av inskickad dokumentation framgår att Västerbergslagens utbildningsförbund anordnar sju yrkesprogram och fem högskoleförberedande program. Vidare framgår antalet platser på respektive program för läsåren 2024/25, 2025/26 och 2026/27.

Av den inskickade informationen framgår att huvudmannen inte bedriver egen utbildningsverksamhet inom introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion för grupper av elever.

Yrkesprogram

Av Skolverkets regionala planeringsunderlag för Dalarnas län framgår att antalet platser bör öka på bygg- och anläggningsprogrammet, el- och energiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, industritekniska programmet samt vård- och omsorgsprogrammet. För övriga yrkesprogram bedömer Skolverket att andelen erbjudna platser bör behållas på nuvarande nivå.

Västerbergslagens utbildningsförbund anger i den inskickade dokumentationen att de anordnar bygg- och anläggningsprogrammet och el- och energiprogrammet. Antalet platser på bygg- och anläggningsprogrammet uppgick/uppgår till 20 platser både läsåren 2024/25, 2025/26 samt 2026/27. Antalet platser på el- och energiprogrammet uppgick/uppgår till 32 platser både läsåren 2024/25, 2025/26 samt 2026/27. Av inskickad dokumentation framgår att en utökning av antalet platser på bygg- och anläggningsprogrammet för närvarande inte är möjlig med hänsyn till begränsningar avseende lokalkapacitet och arbetsmiljö- samt säkerhetsaspekter. Samtidigt framgår att huvudmannen påbörjat ett arbete för att långsiktigt skapa förutsättningar för fler utbildningsplatser. I intervju med representant för huvudmannen framgår att det på bygg- och anläggningsprogrammet har beslutats om en utbyggnad av lokalerna efter genomförd utredning, vilket innebär att antalet utbildningsplatser kommer att kunna utökas framöver.

I intervju med representant för huvudmannen framgår att tillgången till platser för arbetsplatsförlagt lärande (APL) inom el- och energiprogrammet är den främsta begränsningen för en utökning av utbildningen. Skolan har väl etablerade kontakter med branschen, men en genomförd kartläggning visar att arbetsplatserna inte har möjlighet att ta emot fler elever.

Huvudmannen uppger vidare att Västerbergslagens utbildningsförbund anordnar vård- och omsorgsprogrammet. De erbjöd 32 platser på programmet läsåret 2024/25 och minskade därefter antalet platser läsåret 2025/26 till 16 platser och har inför läsåret 2026/27 16 platser. Av inskickad dokumentation framgår att elevintresset för utbildningen är begränsat, vilket är anledningen till att VBU minskat antalet platser. I intervju med representant för huvudmannen framgår att det inom vård- och omsorgsprogrammet i vissa kommuner finns fler utbildningsplatser än sökande, medan samverkanskommunerna Falun och Borlänge i huvudsak fyller sina platser. För att öka intresset samverkar kommunen inom Vård- och omsorgscollege tillsammans med arbetsgivare på lokal och regional nivå. Insatserna omfattar bland annat marknadsföringskampanjer, kommunikation via sociala medier samt arbete i gemensamma arbetsgrupper för att stärka rekryteringen till utbildningen och möta framtida kompetensbehov.

Huvudmannen anordnar också fordons- och transportprogrammet. Inför läsåret 2024/25 erbjöds 16 platser, inför läsåret 2025/26 erbjöds 16 platser och inför läsåret 2026/27 erbjuds 20 platser. Huvudmannen har även påbörjat ett arbete för att på sikt öka antalet platser på programmet.

Västerbergslagens utbildningsförbund anordnar även industritekniska programmet. Antalet platser på programmet uppgick/uppgår till 24 platser både läsåren 2024/25, 2025/26 samt 2026/27. I intervju med representant för huvudmannen framgår att det finns god tillgång till undervisningslokaler, men att verkstadslokalerna i dagsläget begränsar möjligheten att utöka utbildningen. Huvudmannen utreder möjligheterna att anpassa lokalerna för att kunna ta emot fler elever, med förhoppning om en utökning redan till nästa läsår. Programmet har ett högt söktryck och goda etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning. Samtidigt är efterfrågan lägre i delar av samverkansområdet, bland annat i Borlänge och Falun.

Av Skolverkets regionala planeringsunderlag för Dalarnas län framgår att andelen erbjudna platser på försäljnings- och serviceprogrammet och restaurang- och livsmedelsprogrammet bör minska.

Huvudmannen anordnar också försäljnings- och serviceprogrammet. Inför läsåret 2024/25 erbjöds 56 platser, inför läsåret 2025/26 erbjöds 32 platser och inför läsåret 2026/27 erbjuds 32 platser. Av inskickad dokumentation från huvudmannen framgår att söktrycket för försäljnings-

och serviceprogrammet var högt inför läsåret 2024/25. Av dokumentationen framgår att det föranledde en temporär ökning av platser efter samråd med bland annat branschorganisationer. I intervju med representant för huvudmannen framgår att det finns ett fortsatt kompetensbehov inom försäljning- och service, men bedömningen är att det nuvarande utbildningsutbudet inom samverkansområdet motsvarar efterfrågan. Det framgår vidare att de har minskat antalet platser på programmet från två till en klass per årskurs till följd av ett lägre elevunderlag.

Västerbergslagens utbildningsförbund anordnar restaurang- och livsmedelsprogrammet. Inför läsåret 2024/25 erbjöds 32 platser, inför läsåret 2025/26 erbjöds 16 platser och inför läsåret 2026/27 erbjuds 16 platser. Av inskickad dokumentation framgår att söktrycket för restaurang- och livsmedelsprogrammet varit lågt. Huvudmannen uppger i inskickad dokumentation att med anledning av justeringar av antal platser till programmet inom övriga samverkanskommuner har Västerbergsslagens utbildningsförbund beslutat att fortsatt anordna programmet. De ser även ett behov av arbetskraft på grund av turistnäringen i regionen. I intervju med representant för huvudmannen framkommer att branschen signalerar ett tydligt behov av utbildad arbetskraft, särskilt kockar. Trots detta är elevintresset för programmet lågt, både i Borlänge och i övriga kommuner inom samverkansområdet. Dimensioneringen påverkas därmed främst av den begränsade efterfrågan från eleverna, trots arbetsmarknadens behov.

Högskoleförberedande program

Av Skolverkets regionala planeringsunderlag för Dalarnas län framgår att andelen platser inom högskoleförberedande program bör om disponeras från högskoleförberedande program till yrkesprogram. Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser bör minska för ekonomiprogrammet, estetiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet. För övriga högskoleförberedande program bör andelen erbjudna platser behållas på nuvarande nivå.

Huvudmannen anordnar ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet. Antalet platser på respektive program uppgick/uppgår till 32 platser både läsåren 2024/25, 2025/26 och 2026/27. Av inskickad dokumentation framgår att elevintresset och söktrycket till samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet är högt. I intervju med representant för huvudmannen framgår att utbildningsutbudet inom samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet bedöms motsvara efterfrågan inom samverkansområdet. Dimensioneringen har anpassats utifrån elevunderlag, efterfrågan och arbetsmarknadens behov och kommunen bedömer att nuvarande utbud är väl avvägt. Av inskickad dokumentation framgår att

inriktningen media på samhällsvetenskapsprogrammet tagits bort med anledning av arbetsmarknadens behov och som ett led i att inom samverkansområdet minska platserna på programmet.

Västerbergslagens utbildningsförbund anordnar även estetiska programmet. Inför läsåret 2024/25 erbjöds 16 platser, inför läsåret 2025/26 erbjöds 24 platser och inför läsåret 2026/27 erbjöds 24 platser. Av inskickad dokumentation framgår att en justering av antalet platser har genomförts med anledning av tidigare samläsning mellan estetiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet. Vid översynen av inriktningarna på samhällsvetenskapsprogrammet bedömdes att intresset för estetiska programmet ökade, efterkom platserna inte begränsades av samläsningen. I intervju med representant för huvudmannen framgår att utbildningsutbudet inom det estetiska programmet bedöms motsvara den efterfrågan som finns inom samverkansområdet.

VBU anordnar också teknikprogrammet och naturvetenskapsprogrammet. Inför läsåret 2024/25 erbjöds 32 platser på respektive program, inför läsåret 2025/26 erbjöds 16 platser på respektive program och inför läsåret 2026/27 erbjöds 16 platser på respektive program. Av inskickad dokumentation framgår att anledningen till minskningen av antal platser beror på lågt söktryck hos eleverna. I intervju med representant för huvudmannen framgår att naturvetenskapsprogrammet bedöms vara viktigt för kompetensförsörjningen till yrken som läkare, tandläkare och veterinär, vilket gör att kommunen aktivt arbetar med att marknadsföra och värna om programmet. Av inskickad dokumentation framgår att minskning av platserna på naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet genomfördes för att förhindra att programmen läggs ned helt på grund av rådande konkurrensläge. Genom att organisera om till mindre klasser med samläsningssamlingar bibehåller huvudmannen den nödvändiga grundstrukturen och rätten till utbildning inom dessa bristområden samtidigt som huvudmannen parallellt arbetar långsiktigt i samverkansgrupper för att höja söktrycket.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 2 a § skollagen ska varje kommun samverka med minst två andra kommuner om uppgifter i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. Samverkan ska ske genom ett avtal (primärt samverkansavtal). Även samverkan som sker på annan liknande grund anses som primärt samverkansavtal. De samverkande kommunerna bildar ett primärt samverkansområde för utbildningen. Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på samverkan med minst två kommuner med hänsyn till kommunernas geografiska placering. Sådana föreskrifter får ange vad som ska gälla i fråga om planering, dimensionering och erbjudande av utbildning för kommuner som omfattas av undantaget.

Av 2 kap 2 b § skollagen framgår att det primära samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av utbildning. Bestämmelser om vilka utbildningar samverkansavtalet ska omfatta finns i 15 kap. 30 a § första stycket.

Av 15 kap. 30 a § skollagen framgår att ett primärt samverkansavtal enligt 2 kap. 2 b § ska omfatta nationella program och introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion utformade för en grupp elever. En kommun i det primära samverkansområdet ska erbjuda all sådan utbildning som anordnas av någon av kommunerna i samverkansområdet.

Av 15 kap. 30 b § skollagen framgår att när en kommun bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på utbildningarna ska den ta hänsyn till ungdomarnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Kravet på att ta hänsyn till arbetsmarknadens behov gäller endast de nationella programmen och introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion utformade för en grupp elever.

Av 16 kap. 42 § skollagen framgår att en hemkommun ansvarar för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program. Erbjudandet ska omfatta ett allsidigt urval av nationella program och nationella inriktningar. Vid bedömningen av om ett allsidigt urval erbjuds får kommunen även ta hänsyn till utbildningar som erbjuds av enskilda huvudmän med skolenheter i kommunen eller i en annan kommun inom ett primärt samverkansområde som kommunen ingår i.

Skolinspektionens bedömning

Av utredningen framgår att huvudmannen tagit hänsyn till både ungdomars efterfrågan och arbetsmarknadens behov när de bestämt vilka utbildningar som ska anordnas och antalet platser på dessa utbildningar. Huvudmannen har beaktat såväl Skolverkets regionala planeringsunderlag för Dalarnas län, elevers efterfrågan, fört dialog med lokala branschorganisationer och programråd, kommunerna i samverkan och tillgången till arbetsplatsförlagt lärande samt på ett objektivt och sakligt sätt beaktat detta i besluten.

Av ovan redovisade omständigheter framkommer således inte att Västbergslagens utbildningsförbund brutit mot bestämmelserna vid planering och dimensionering av utbildning i gymnasieskolan. Ärendet ska därför avslutas.

X Alice Odéen

Beslutsfattare
Signerat av: Alice Odéen

X Benjamin Faghih

Föredragande
Signerat av: Benjamin Faghih